

BRALNA ZNAČKA JE PO ŠTIRIH DESETLETJIH PERSPEKTIVNO GIBANJE ZA BRANJE

Anketa o spodbujanju branja na slovenskih osnovnih šolah¹

Anketo smo pripravili sodelavci Bralne značke pri ZPMS in Ministrstva za šolstvo in šport.

Slovenske osnovne šole so vprašalnik izpolnjevale za šolsko leto 1998/99. Izpolnjene anketne liste smo dobili s 438 (od skupno 446) matičnih šol, kar predstavlja 98% odziv. Podatki, zbrani s to anketo, dejansko prikazujejo stanje o tem, kako na slovenskih osnovnih šolah spodbujajo učence k branju.

Pred začetkom ankete smo postavili hipotezo, da je bralna značka **najbolj razširjeno gibanje za spodbujanje branja med osnovnošolsko mladino** in da namesto nje ne poteka dosti drugih, alternativnih programov. Predvidevali pa smo, da se poleg bralne značke na šolah dogaja še marsikatera dejavnost za spodbujanje branja.

Odgovori so nam potrdili, da na desetini osnovnih šol poteka bralna značka na splošno in še katera od spominskih bralnih značk, sicer pa na 65% poteka bralna značka s splošnim imenom, na 44% slovenskih osnovnih šol pa poteka 34 različnih spominskih bralnih značk. Najbolj razširjena je Prežihova bralna značka, ki je bila prva osnovana na OŠ Prevalje na Koroškem in še zdaj poteka na 45 OŠ; sledijo ji Kajuhova (na 33 OŠ), Ingoličeva (na 22 OŠ), Cicibanova (na 18 OŠ), Župančičeva (na 17 OŠ) in druge.

Na polovici vseh šol izven pouka poleg bralne značke potekajo tudi drugi programi in dejavnosti za spodbujanje branja pri učencih (npr. dejavnosti, pove-

zane s šolsko knjižnico, razni krožki, sodelovanje v različnih natečajih in tekmovanjih, projekt Knjigobube, idr.).

Po podatkih naše ankete je za bralno značko bralo 99.213 učencev, kar predstavlja 55% osnovnošolcev v šolskem letu 1998/99. Glede na to, da bralna značka poteka razen na sedmih na vseh osnovnih šolah, smemo upravičeno trditi, da bere za bralno značko dobra polovica učencev na slovenskih osnovnih šolah. Ta podatek je enak rezultatu ankete (tedaj 56%), ki je bila izvedena v šolskem letu 1993/94 za potrebe dela Zveze bralnih značk pri ZPMS.²

Toda za bralno značko berejo tudi slovenski otroci v zamejstvu in po evropskih državah, ki obiskujejo dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture. V zadnjih letih se po slovenskih vrtcih in splošnih knjižnicah zelo širi predšolska bralna značka, ki spodbuja predvsem starše, da berejo svojim otrokom v predšolskem obdobju. Prav v tem letu se ponovno poraja bralna značka v srednjih šolah.

Ocenjujemo, da je v vseh teh programih bralne značke zajetih okrog 125.000 otrok, ki berejo slovenske knjige (v Sloveniji, v zamejstvu, po evropskih deželah). Naše ocene temeljijo na podatkih o prodaji različnega motivacijskega gradiva za bralno značko.

80% osnovnih šol spodbuja in nagrajuje učence z motivacijskimi gradivi Bralne značke Slovenije, 60% s knjigami, 47% pa tudi kako drugače (srečanje z ustvarjalci, izleti, s posebnimi internimi, šolskimi in občinskimi pohvalami itd.)

¹ Rezultati ankete so objavljeni v *Programski knjižici Bralne značke 2000/2001*. Ljubljana: Bralna značka pri ZPMS in Ciciklub, 2001.

² PERKO, Manca: *Bralna značka*. Diplomaska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za slovanske jezike in književnost. Ljubljana, 1997.

Z anketo smo zvedeli za najbolj pogoste težave, ki jih imajo slovenske osnovne šole pri izvajanju bralne značke: knjige so predrage oz. šole nimajo dovolj finančnih sredstev za nakup knjig, nimajo dovolj finančnih sredstev za nagrajevanje bralcev (z motivacijskim gradivom, knjigami, obiski pisateljev ipd.) in za nagrajevanje mentorjev. Prav te težave smo ugotovili že z anketo iz let 1993/94 in to so tudi najbolj pogoste pripombe mentorjev BZ na naših izobraževalnih seminarjih in drugih srečanjih.

Izvajanje bralne značke in njeno financiranje je odvisno od razumevanja vodstva šole za bralno značko, od tega, kako je šolska knjižnica založena s knjigami za prostočasno branje, ali šola sodeluje z občinsko ZPMS, ali občina finančno podpira bralno značko itd. Šole nekatere finančne zadrege lahko premostijo s povezovanjem in sodelovanjem z drugimi dejavniki na področju branja v svojem okolju, npr. z drugimi izobraževalnimi ustanovami, knjigarnami, založbami, tiskarnami ipd.

Po podatkih naše ankete 58% osnovnih šol sodeluje z občinskimi ZPMS, s splošno knjižnico sodeluje 81% osnovnih šol. Pomanjkanje knjižnega fonda na osnovnih šolah, ki je še vedno eden največjih problemov za izvajanje bralne značke bi se dalo delno omiliti z večjim sodelovanjem s splošnimi knjižnicami. Trdimo, da bi morale vse šole sodelovati s svojimi najbližjimi splošnimi knjižnicami, saj je v njih več gradiva za prostočasno branje.

Dobili smo tudi podatek, da bi bilo 58% osnovnih šol pripravljenih uvesti 15-minutni bralni odmor (če bi imele za to ustrezne pogoje). Tako visok odstotek

potrjuje dejstvo, da se vodstva šol zavajajo pomena uresničevanja smotrov knjižne vzgoje.

V novi devetletki osnovnošolcem ureničujejo smotre knjižne vzgoje: komunikacijski pouk književnosti znotraj predmeta slovenski jezik (razvija bralne sposobnosti in zmožnosti za estetsko doživljanje literature), šolska knjižnica (z usvajanjem knjižnično-informacijskih znanj se učencu povečuje dostopnost in izbirnost gradiva), branje za bralno značko, s katerim se dviga predvsem njihova bralna kultura.

Podatki naše ankete potrjujejo, da je **bralna značka** po štiridesetih letih po prostorski razširjenosti in glede na število bralcev **močno gibanje za branje in dvig bralne kulture**. V sodobnem času, ko si prizadevamo za večjo funkcionalno pismenost posameznikov in družbe ter hkrati, da bi se več bralo leposlovje, ima torej izjemne perspektive. Gibanje je ves čas živo prav zato, ker se na podlagi tradicije prilagaja zahtevam sodobnega časa, potrebam, interesom in željam sodobne mladine. Ena takšnih prilagoditev je upoštevanje novih možnosti, ki jih nudi internet (knjižna klepetalnica na domači strani Bralne značke). Pomembna prilagoditev je tudi to, da je v tretjem triletju osnovne šole možno brati za bralno značko pri izbirnih vsebinah. Mentorji bralne značke ves čas prilagajajo oblike motiviranja in preverjanja prebranega, da bi mladi prostovoljno sprejeli branje kot pomembno vrednoto v svojem življenju. Prav zato »naj bo raznolikost glavno načelo tudi v prihodnje«, kot je naslovil dr. Igor Saksida povzetke prispevkov v zborniku ob 40-letnici Bralne značke.

Prispevke je pripravila Tilka Jamnik, podpredsednica Bralne značke pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije